

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi

Nazan MOROĞLU*

Özet: Kadına yönelik şiddet çoğunlukla bir tabu olarak görüldüğünden uzun yıllar gözardı edildi ve belgelenmedi bu konuya toplumsal dikkat son yirmi yıldır çoğalmaktadır. Geçtiğimiz yirmi yılda şiddet sorunu kadınların kasten yaralanmasının önemli bir nedeni olarak dikkati çekti ve bugünlerde kadına yönelik şiddet tüm dünyada açık bir insan hakları ihlali ve bir kamu sağlığı sorunu olarak ele alınmaktadır. Bu çalışma kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele edilmesinin ulusal ve uluslararası hukukta yaşam sürecini incelemektedir. Kısmen, kadına yönelik her türlü şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi, ortadan kaldırılması, kovuşturulması ve giderilmesini amaç edinen Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine İlişkin Yeni Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul, 2012)'de ele alınmaktadır. Türkiye'de 8 Mart 2012'de yasalaşan Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine dair kanun, medeni hallerine bakılmaksızın kadına yönelik şiddetin önlenmesinde kapsamı genişletecektir.

Anahtar Sözcükler: Kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, şiddetin türleri-şekilleri

Abstract: Violence against women has been unnoticed and undocumented partly due to its taboo nature over long times. But it has received increasing public attention over the past 20 years. The past two decades have highlighted the problem of intimate partner violence as a major cause of intentional injury to women. And nowadays violence against women is well recognised as human rights violation and a public health problem of worldwide significance. This article presents the progress preventing and combating on domestic violence against women at international and national law. Particularly, the new Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (Istanbul, 2011); the purpose of this Convention is to protect women against all forms of violence, and prevent, prosecute, and eliminate violence against women and domestic violence. And in Turkey the new law for the Protection of the Family and Prevention of Violence against Women would widen the scope of protection (8th March 2012), which is intended to address the issue of violence against to all the women irrespective of their marital status.

Keywords: violence against women, domestic violence, forms of violence.

* Bu yazıda, uluslararası hukukta yaşanan gelişmeler ile iç hukukumuzda 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile başlayan ve 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı Kanun ile devam eden hukuki düzenlemeler ele alınacaktır.

** Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi; TÜKD Genel Başkanı

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet, dünyada ve ülkemizde, kentli - köylü; eğitilmiş - eğitimsiz; varlıklı - yoksul; genç - yaşlı; ev kadını - çalışan kadın farkı olmaksızın kadınların büyük çoğunluğunun yaşadıkları ortak sorundur. Kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlalidir.

Kadına yönelik şiddet, ister kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin, kadının fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine, onurunun zedelenmesine, kadının özgüvenini yitirmesine ve kadınlara karşı ayrımcılığın sürmesine yol açan bir eylemdir.¹ Kadına yönelik şiddet olaylarına işyerinde, sokakta, okulda, gözetiminde, savaşımlarda rastlanmaktadır. Ancak, kadınlar en korunduğu yer diye düşünülen "aile içinde" kendi evinde sevgi, saygı beklediği insan(lar) tarafından daha yaygın bir şekilde şiddete uğramaktadır.²

Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet sorunu çözümlenmedikçe, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlar açısından süregelen özel ve kamusal alanlar arasındaki uçurumun kapatılması mümkün olamayacaktır. Kadınların karar verici konumlarda yeterli sayıda temsil edilememeleri, mağdurların korunması ve şiddetin önlenmesi için kalıcı çözümlerin getirilmesini engellemektedir. Günümüzde, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet toplumsal sorun olarak ele alınmakta, koruyucu ve önleyici yasalar çıkarılmakta, uluslararası sözleşmeler yapılmaktadır.

I. Uluslararası Hukukta

Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Çalışmaları

Kökleri tarih boyunca ataerkil kültürle yeniden üretilen aile içi egemenlik ilişkisinden kaynaklanan kadına yönelik aile içi şiddetin bir sorun olarak algılanması ve çözüm üretilmeye çalışılması oldukça yakın tarihlerde gündeme gelmiştir.

Bilindiği gibi, genellikle erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurmaya yönelik bir güç kullanma şekli olan şiddet; ha-

¹ Tanım için bkz. 1993 tarihli BM Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge, md.1.

² MOROĞLU Nazan; *Kadına Yönelik Şiddet; Aile Mahkemeleri Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları*, İstanbul Barosu Dergisi, Özel Sayı 2: Aile Hukuku, 2007, s.91 vd; güncelleştirilmiş şekli TÜBAKKOM, 2009; Türkiye Barolar Birliği yayını.

karet, tehdit, aşağılama, dayak, cinsel taciz, tecavüz, yaralama, öldürme şeklinde görülmektedir. Şiddete uğrayanların, kendine özgüvenini, girişimcilik ruhunu, değerlerini yitirdiği görülmektedir. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet en çok kadınları ve çocukları mağdur etmektedir. Ancak, kadına yönelik şiddetin günümüzdeki anlamda bir sorun olarak ele alınması, önlenmeye çalışılması, mağdurların korunması, failin cezalandırılması çalışmaları dünyada çok yakın zamanlarda, 1970'lerden sonra gündeme gelebilmiştir. 1990'lardan sonra da uluslararası belgelerde kapsamlı olarak düzenlenmeye başlanmıştır.

İnsan haklarının evrensel bir değer olarak tanınması ve geliştirilmesiyle dünyada olduğu gibi ülkemizde de ailede ve toplumda kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın kaldırılması çalışmaları sürmektedir. Bu çalışmalar kadına yönelik şiddetin önlenmesi mücadelesinin de hareket noktasını oluşturmuştur.

25 Kasım'ların "*Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Uluslararası Mücadele Günü*" olarak kabul temelinde trajik bir olay yer alıyor. 25 Kasım 1960 tarihinde Dominik Cumhuriyeti'nde diktatörlüğe karşı mücadele eden üç kız kardeş (Mirabel Kardeşler) tecavüz edilerek öldürülmüş, ancak bu bir trafik kazası gibi gösterilmiştir. Bunun üzerine 1981 yılında Latin Amerikalı ve Karayipler'den kadın grupları 25 Kasım'ı "*Kadına Yönelik Şiddete Hayır Günü*" ilan etmişlerdir. Mirabel kardeşlerin ölümü kadına yönelik şiddetin ne ilk örneği ne de sonuncusu olmuştur. Yüzyıllardır kadına uygulanan fiziksel, psikolojik, cinsel, sosyal, ekonomik şiddet tüm acımasızlığıyla devam ediyor.

Kadına yönelik şiddet tarih boyunca var olduğu halde şiddet olarak algılanamamıştı. İnsan haklarından kadınların eşit olarak yararlanması ve yasalarda, yaşamda var olan ayrımcılıkların kaldırılması amacıyla 1979 yılında kabul edilen (CEDAW) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde yaşamın her alandaki kadın sorunu ele alındığı halde, "*kadına yönelik şiddet*" konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemişti.³ O tarihlerde şiddet he-

³ Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Md.lüğü yayını, Ankara, 2001, s.16, 40; Türkiye'de Kadının Durumu; TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Md.lüğü yayını, Ankara 1998, s.65-71; Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Karşılaştırmalı Hukukun

nüz bir sorun olarak ele alınmamış, dile getirilmemişti. Oysa, aile içi şiddet olayları yaşanmaktaydı ve özellikle kadınların insan haklarını kullanmasının önünde önemli bir engel olarak devam etmekteydi. Ancak, kadına yönelik aile içi şiddet konusunda henüz farkındalık oluşmamış olduğundan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'nde, kadına yönelik aile içi şiddet düzenlenmemiştir.

1980 yılında Kopenhag'da toplanan 2. Dünya Kadın Konferansı sonuç bildirgesinde "aile içi şiddet" konusuna yer verilmiştir. BM Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 1984 tarihli aile içi şiddete ilişkin kararında "sorunun niteliği ve nedenleri hakkında bilgilerin genellikle gizlendiği, bu bilgilere ulaşılamadığı, bu nedenle de mağdura yardım edilebilmesi, şiddetin tekrarının önlenmesi için bu bilgilerin açığa çıkarılması, kamuoyunda farkındalık, duyarlılık yaratılması zorunludur" denilmiştir.⁴

1985 yılında Nairobi'de toplanan 3. Dünya Konferansı sonunda yayınlanan "Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejiler" belgesinin Barış bölümünde kadınlara yönelik şiddet konusuna değinilmiş ve önlenmesi için öncelikle hukuki tedbirlerin alınması öngörülmüştür.⁵

BM Kadının Statüsü Komitesinin Ocak 1992 tarihli 11. Oturumunda alınan 19 sayılı Tavsiye Kararında: "..Cinsiyete dayalı şiddet, kadının, kadın erkek eşitliğine dayanan haklarını ve özgürlüğünü zedeleyen bir ayırım biçimidir. Üye devletlere, aile içi şiddete ve her türlü cinsel istismara, tacize, tecavüze karşı tüm kadınları koruyacak, onların onuruna saygı gösterecek yasaları çıkarmaya; taraf devletlerin, kadınlara karşı şiddetin sürdürülmesine neden olan davranışların, örf ve adetlerin ve uygulamaların niteliği ve yaygınlığı ile bunların sonucu olan şiddet türlerini Komiteye verdikleri "Ülke Raporlarında" belirtmeyi tavsiye eder" denilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin kabul edilen ilk belge 20 Aralık 1993 tarihli "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge"dir.⁶ BM Ekonomik ve Sosyal

Yaklaşımı, İstanbul Barosu yayını, 2002, s.8 vd.; Moroğlu Nazan, Kadınların İnsan hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol, 2. Bası, İ.Ü. yayını No. 4207, Beta, 2003.

⁴ <http://www.un.org/ecosoc/docs/dec2001.asp>

⁵ Moroğlu Nazan, Kadınların İnsan hakları Sözleşmesi, XII Levha yayını, İstanbul 2009, s. 109.

⁶ MOROĞLU Nazan, Uluslararası Belgelerde Kadın Erkek Eşitliği, İstanbul Barosu

Konsey'in 30 Mayıs 1991 tarih ve 18 sayılı kararıyla, kadınlara karşı şiddet sorununu özel olarak ele almak üzere bir uluslararası belge hazırlanması önerilmiştir. Ayrıca, 1992 yılında Cenevre'de toplanan BM İnsan Hakları Komitesi kadına yönelik şiddet konusunu BM Genel Kurulu gündemine taşıyabilmek üzere üye ülkeleri "*Kadın Haklarını Çiğnemek İnsan Haklarını Çiğnemektir*"; "*Kadına Yönelik Şiddet Bir İnsan Hakları İhlalidir*" başlığı altında açılan imza kampanyasına destek vermeye çağırmıştır. Dünyanın her yerinde kadınlara karşı uygulanan şiddet konusunda *acilen* önlem alınması talebiyle açılan bu imza kampanyası için Türkiye'de 30.000'den fazla imza toplanmıştır. İ.Ü. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin koordinasyonunda kadın kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütülen imza kampanyasında Türkiye, dünyada en çok imzayı toplayan ülke olmuştur.⁷

Birleşmiş Milletler'in 20 Aralık 1993 tarihli Genel Kurul gündemine alınan "*Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge*" oylamaya başvurulmaksızın kabul edilmiştir. Bildirgede; *şiddetin önlenmesi, failin cezalandırılması ve şiddete uğrayanın korunması* konusunda Devletlere düşen sorumluluklar ve görevler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Devletlerin iç hukuklarında *ceza, medeni ve iş kanunu* başta olmak üzere ilgili kanunlarda düzenleme yapılması ve uygulamaya geçirilmesi, bu konuda STK'larla işbirliği yapılması" öngörülmüştür. Ayrıca, şiddete uğrayanların güvenliği ve fiziksel ve psikolojik tedavisi için hükümet bütçesinde yeterli ödenek ayrılması da önemle vurgulanmıştır.

Bildirge, hukuki bağlayıcılığa sahip olmadığı halde, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi açısından içerdiği ilke ve kurullarla, devletlerin iç hukuklarında düzenleme yapılması için itici güç olmuştur. Avusturya'da 1997 yılında, Almanya'da 2002 yılında şiddetle mücadele yasaları "*Gewaltschutzgesetz*" çıkarılmıştır. Türkiye'de 4320 sayılı "*Ailenin Korunmasına Dair Kanun*" 14.1.1998 tarihinde kabul edilmiş ve

⁷ yayını, 2005, s.148 vd.
Kadınlarımızla Birlikte On Yıl, İ.Ü. Kadın Araştırmaları Merkezi Etkinlikleri; yay. haz.: Nazan Moroğlu, İstanbul, 1999, s.46-47. Türkiye'de çok sayıda imza toplanmasının temelinde 1987 yılında "*Dayağa Karşı Kadın Dayanışması*" adı altında yapılan eylemlerin; 1989 yılında yapılan "*Mor İğne Kampanyası*" ile şiddet konusunda farkındalık yaratılmış olmasının ve aile içindeki şiddetle mücadele yaygınlaştırmak amacıyla 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfının kurulmasının rolü olmuştur; <http://www.morcati.org.tr/tr/sayfa/11/Oykumuz.html>

17.1.1998 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, AB’ye uyum sürecinde 20 Mayıs 2003 tarihinde İş Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, İş K. 24. maddesinde “iş yerinde cinsel tacizin” işçinin iş sözleşmesini derhal fesih edebilmesi için haklı neden oluşturduğu kabul edilmiştir. Bundan başka, kadına yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik şiddetin önlenmesini sağlamak ve faili cezalandırmak üzere Türk Ceza Kanunu’nda, Medeni Kanunda ve Borçlar Kanunu Tasarısı’nda yeni düzenlemeler getirilmiştir.⁸

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu 1994 yılında kabul ettiği 45 sayılı kararlar: “.. Kadınlara yönelik şiddetin sebepleri ve sonuçları konusunda bilgi toplamak, şiddetin önlenmesi için çözümler önermek üzere bir özel raportör atanmasını kabul etmiştir.”⁹

Bildirge’de, kadınlara yönelik şiddet, fiziksel şiddet ile sınırlanmamış, şiddet korkusu nedeniyle kadınları sindiren her türlü eylemi kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur. 1. maddesinde “kadınlara karşı şiddetin tanımı” yapılmış; 2. maddede şiddete ilişkin örnekler verilmiş; 4. maddede ise kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devletlerin sorumluluklarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Cins ayrımcılığına dayalı kadınlara yönelik şiddetin yasaklandığı Bölgesel düzeydeki ilk Sözleşme olan “Kadınlara Karşı Şiddeti Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşmesi’dir”. Sözleşme’de, şiddet fiziksel, ruhsal ve cinsel şiddet biçiminde tanımlanmış ve üç ayrı kategoride ele alınmıştır.

Hem BM Bildirgesi’nde hem de İnter Amerikan Sözleşmesi’nde, özel ya da kamusal alanda kadına yönelik uygulanan şiddeti önleme, soruşturma ve cezalandırmada, devletlerin etkin ve kararlı bir politika izlemeleri önemle vurgulanmıştır. Bunun yanında “devletin veri toplama ve istatistiklere dayalı araştırma yapma görevi” olduğu da belirtilmiştir.¹⁰

⁸ TCK. 86/3-a, b; 96/2-b; 232. maddeler; TMK. 196; 199; BK Tasarısında “iş yerinde cinsel tacizin” tazminat talep hakkı verdiğine ilişkin düzenlemede olduğu.

⁹ Prof. Dr. Yakın Ertürk Ağustos 2003 tarihinde 2009 yılına kadar süren BM İnsan Hakları Komisyonu Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörlüğü görevine getirilmiştir.

¹⁰ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması için bkz. <http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/anasayfa>

Avrupa Konseyi'nde ve Avrupa Birliği'nde 2000'li yıllara kadar "kadının şiddetten korunmasına" dair özel bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak, İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesinde (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde) ve Avrupa Konseyi tavsiye kararlarında kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik özel bir düzenleme olmamakla beraber, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan "işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı ve zorla çalıştırma yasağı" kurallarından hareketle "BM Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bildirge"deki ilkelerle örtüşen kararlar vermiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce 30 Nisan 2002 tarihinde kabul edilen tavsiye kararında¹¹, aile içi şiddetin ve kadına karşı şiddetin önlenmesi yöntemlerine ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Tavsiye kararında ve ekinde -toplumda bu konuda farkındalık yaratılması; - polis, adli tıp, sosyal hizmetler alanında çalışanların ve yargı mensuplarına konuyla ilgili meslek içi eğitim verilmesi; - şiddet mağdurunun güvenliğinin korunması için sığınaklar açılması, - çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi, -medyanın desteğinin alınmasına ilişkin düzenlenmeler yapılmıştır.¹²

2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da ilkin ekonomik bütünleşme ve güçlenme amacıyla kurulan günümüzdeki adıyla Avrupa Birliği'nde; Avrupa Komisyonu'nun tavsiye kararlarında kadına yönelik şiddet konusu *iş yerinde cinsel tacizin önlenmesi* olarak sadece *çalışma yaşamıyla sınırlı olarak* ele alınmıştır.

Avrupa Komisyonu'nun "İşyerinde Kadın ve Erkeklerin Onurunun Korunması Hakkında 27.11.1991 tarihli Tavsiye Kararı"nda: 'İşyerinde cinsel nitelikli istenmeyen davranışın üstün veya astın yapmış olması, cinsel tacizin varlığı bakımından bir farklılık yaratmaz' denilerek cinsel tacizin önlenmesi ve mağdurun korunmasında izlenmesi gereken ilke ve yöntemlere yer verilmiştir. Ayrıca cinsel tacizin fiziksel veya sözlü ya da sözsüz şekilde gerçekleşebileceğine de dikkat çekilmiştir.

¹¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 794. oturumunda kabul edilen "Kadınların şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı Rec(2002) 5.

¹² MOROĞLU Nazan, Uluslararası Belgelerde Kadın Erkek Eşitliği, İstanbul Barosu yay., 2005, s. 179-193.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Komitesi'nin 1997 yılında aldığı "Avrupa Çapında Kadınlara Karşı Şiddete Sıfır Hoşgörü" kararıyla "1999 yılının Avrupa Kadınlara Karşı Şiddete Hayır Yılı" ilan edilmiş ve bu çerçevede bir imza kampanyasının başlatılması önerilmiştir. Bu kararda, üye devletlerin iç hukuklarında özel düzenlemeler yapması, böylece cinsiyete dayalı şiddete uğramış kişilerin korunması ve cinsel tacizin önlenmesi öngörülmüştür. Avrupa Konseyi'nin önerisiyle yapılan izleme toplantılarından sonra hazırlanan Rapor'da olumlu gelişmeler olduğu görülmüştür. Örneğin, Avusturya'da ve Almanya'da aile içi şiddetin önlenmesine dair yasa çıkarılmış, İspanya ve Finlandiya'da ceza kanunlarına şiddeti cezalandıran kurallar konulmuştur.

Ayrıca, 1999 yılında kurulan Avrupa Birliği Kadın Hukukçuları Derneği¹³ (EWLA) üyeleri, Avrupa antlaşmalarında herhangi bir yasal dayanağı bulunmayan "kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi ve kadına yönelik şiddet" hususuna, hazırlanmakta olan Avrupa Konvansiyonunda (Convention for the Future of Europe) yer verilmesini talep etmişlerdir.

24.1.2000 tarihinde Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen Daphne Programı'nda "şiddet" en geniş anlamıyla tanımlanmıştır. Buna göre; cinsel taciz, tecavüz, aile içi şiddet, ticari sömürü, kadın ticareti, işyerinde, eğitim kurumlarında tehdit ve sindirme amaçlı konuşmalar, baskılar ve bu gibi davranışlar "cinsiyete dayalı şiddet" olarak kabul edilmiştir. Avrupa Komisyonu'nun önerisi üzerine dörder yıllık bir Topluluk Programı haline dönüştürülen Daphne programına ayrılan bütçe 20 Milyon Euro'dur. Daphne aday ülkelerin projelerine de açılmıştır.

Avrupa Birliği hukuku çerçevesinde "cinsel taciz" kavramına ilk kez 2002 yılında çıkarılan Yönergede yer verilmiştir. 23 Eylül 2002 tarihinde kabul edilerek 5 Ekim 2002'de AB Resmi Gazetesinde yayınlanan Yönergede:

"İşyerinde cinsel tacizin 'erkek ve kadına eşit davranma ilkesine' aykırı düşüğü ve bu nedenle önlenmesi gerektiği ve bu gibi ayrımcılığın engellenmesi için özellikle işe alınma ve hizmet içi eğitim aşamalarında

¹³ <http://www.ewla.org/News/14752/>

özen gösterilmesi gerektiği" kabul edilmiştir. Yönerge yürürlük kuralına göre, içeriğinin üye ülkelerce en geç 5 Ekim 2005 tarihine kadar iç hukuklarına yansıtılması, bu yolda düzenleme yapılması gerekmektedir.¹⁴

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce 28 Haziran 2006 tarihinde kabul edilen "*Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararında*" (R 1512) başta şiddetin önlenmesi, mağduru korunmasına, yargıçların bu konuda eğitimi için yapılması gereken programlara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Avrupa Birliği'nde 2006 yılı "*aile içi şiddetle mücadele yılı*" ilan edilmiştir.¹⁵

2008 yılında hem Birleşmiş Milletler'de hem de Avrupa Konseyi'nde kadına yönelik şiddete son verilmesini sağlamak amacıyla önemli adımlar atılmıştır. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi, kadına yönelik şiddetle mücadele ve mağduru koruma önlemlerini geniş çerçevede ele alan, *bağlayıcı ve yaptırım içeren* bir uluslararası veya Avrupa çapında bir *sözleşme düzenlenmesi çağrısında* bulunmuştur.¹⁶

Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği 10 Ekim 2008 tarihinde Brüksel'de yapılan toplantıda kadına yönelik şiddeti etkin bir şekilde önlemek üzere acil eylem planları yapılması çağrısında bulunmuşlar ve bunun bir kampanya ile desteklenmesine karar vermişlerdir. "*Şiddete Hayır – Say No to Violence*" imza kampanyasına çok sayıda ülkeden, hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve kişilerce destek verilmiştir.¹⁷

Ayrıca, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 19 Haziran 2008 tarihli toplantısında, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine dair Sözleşme ve Bildirgelere gönderme yapılarak "*silahlı çatışmalarda (savaş halinde) kadınlara yönelik her türlü cinsel şiddete son verilmesi istenmiştir* (R 1820).

¹⁴ (Official Journal L 269, 5/10/2002; No.73; P. 0015-0020).

¹⁵ European Council Resolution 1512(2006), Report of the Committee on Equal Opportunities for Women and Men, 28 June 2006.

¹⁶ http://www.durde.org/index.php?option=com_content&task=view&id=142&Itemid=27

¹⁷ http://www.unifem.org/news_events/story_detail.php?StoryID=745; www.saynotoviolence.org

Haziran 2009'da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ilk kez bir devleti (Türkiye'nin) aile içi şiddet konusunda gerekli tedbirleri almamak ve kadın mağduru koruyamamaktan dolayı tazminat ödemesine karar verdi. AİHM'in oybirliği ile verdiği karar, 47 ülke için emsal oluşturacaktır.¹⁸ Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yaşama hakkını güvenceye alan (2. madde), işkence ve insanlık dışı ve fena muamele yasağını düzenleyen (3. madde) ve her türlü ayrımcılığı yasaklayan (14. Madde) üç ayrı maddesinin ihlal edildiğine hükmetti.

İstanbul Sözleşmesi

Avrupa Konseyi'nce kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kararlı yeni bir adım atılmıştır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan "*Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme*" uluslararası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk sözleşme niteliği taşıyor. Sözleşme, İstanbul'da imzaya açılmış olması nedeniyle İstanbul Sözleşmesi olarak anılmaktadır. İlk defa bağlayıcı ve kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğunun vurgulandığı bu sözleşmede, ayrıca bağımsız bir denetim mekanizması kurulmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Sözleşme'de, şiddetin kadın erkek eşitsizliğinin bir sonucu olduğu vurgulanmıştır. Sözleşme hem CEDAW'ın güçlenmesine hem de CEDAW'da düzenlenen ayrımcılığın kaldırılmasına eşitliğin sağlanmasına destek oluşturacak niteliktedir. Türkiye, imzaya açılma töreninde 13 ülkenin imzaladığı Sözleşme'ye imza koyan ve onaylayan ilk ülke olmuştur¹⁹. Sözleşme'nin 75. md. 2. fıkrası hükmü uyarınca, Sözleşme en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından onaylanmasından sonraki üç aylık süre sonunu takiben ayın ilk günü yürürlüğe girecektir. 29 Aralık 2011 tarihi itibarıyla Sözleşme'yi 18 ülke imzalamış ama henüz Türkiye dışında onaylayan olmamıştır.

¹⁸ Bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye'de Aile İçi Şiddetle İlgili (Opuz) Kararı

¹⁹ Resmî Gazete: 29 Kasım 2011, Sayı: 28127

Sözleşme'nin, kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete son verilmiş bir Avrupa yaratmak amacıyla düzenlendiği önemle vurgulanmıştır. Sözleşme'de kadına karşı şiddetle mücadele için kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmak üzere önleme (*prevention*), koruma (*protection*), kovuşturma (*prosecution*) ve mağdur destek mekanizmaları oluşturma politikaları (*policy*) konularına yer verilmiştir. Bu konuda uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk hukuki belge olan Sözleşme, Avrupa Konseyi üyeleri dışındaki ülkelerin de imzasına ve onayına açılmıştır.

Sözleşme, medeni haline bakılmaksızın tüm kadınların şiddetten korunmasını kapsamakta, mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemlerin alınmasında cinsel kimlik, cinsel yönelim de dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılık yapılmamasını öngörmektedir.

Sözleşme'nin tanımlar maddesinde "*kadına yönelik şiddetin*" ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı ve ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu eylemlerle tehdit etme anlamına geldiği; bir insan hakları ihlali olduğu ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olduğu düzenlenmiştir.

Aile içi şiddetin, mağdur faille aynı haneyi paylaşırsa da paylaşmasa da, eski ve şimdiki eşler - partnerler arasında meydana gelen her türlü şiddet olarak kabul edileceğine açıklık getirilmiştir.

Sözleşme'nin 3. maddesinde "*toplumsal cinsiyet*" tanımı yapılmıştır. "*Toplumsal cinsiyet: kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir*" denildikten sonra "*kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına geldiğine*" açık ifadelerle yer verilmiştir. Ancak, bu tanıma 8 Mart 2012 tarihinde TBMM'de kabul edilen 6284 sayılı "*Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*"da yer verilmemiştir.

Sözleşme'de, şiddetle mücadele için ilgili tüm kurum ve kuruluşların etkili işbirliği yapması, tedbirlerin uygulaması sürecine sivil toplumun da dahil edilmesi ve mali kaynakların ve insan kaynaklarının yeterli düzeyde tahsis edilmesi hükme bağlanmıştır.

Sözleşmede, şiddet olaylarına, başvurulara ve alınan önlemlere ilişkin ayrıştırılmış istatistiksel verilerin toplanması ve bunların kurulacak uzmanlar grubuna iletilmesine yer verilmiştir.

Sözleşme, şiddetin önlenmesi konusunda adeta bir yol haritası çizmiş; farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınakların kurulması, acil yardım hatlarının açılması, çocuk tanıklar için koruma, bedensel zarar görenlere tazminat, adli yardım hizmetleri gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

İzleme mekanizması kurularak (GREVIO adı verilen) uzmanlar grubunun Sözleşme'nin taraf devletlerce uygulanmasını izleyecek olması, Sözleşme'nin bağlayıcılığını ve yaptırım gücünü artıracak niteliktedir.

Sözleşme, en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından onaylandıktan sonra 75. maddesi gereğince yürürlüğe girecektir. 20 Mart 2012 tarihi itibarıyla Sözleşme'yi onaylayan tek ülke Türkiye'dir. Onay belgesi Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne iletilmiştir.²⁰

II. İç Hukukumuzda

Aile İçi Şiddete Uğrayanı Koruyan Özel Bir Yasa

Uluslararası hukuk alanındaki gelişmeler, ülkemize de yansımakta, yasaların çıkarılmasında ve uygulanmasında; şiddeti önleyici kurumsal çalışmaların yapılmasında itici güç olmaktadır. Nitekim, İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanmasıyla birlikte, 1998 yılından beri uygulanmakta olan ve 4320 sayısı ile yaygın olarak bilinen Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un değiştirilmesi, uygulamada karşılaşılan eksiklerinin ve aksaklıkların giderilmesi ülke gündemine girmiştir.

Aslında kadın ile erkek arasındaki tarih boyunca var olan eşitsizliğe dayalı iktidar ilişkisinin dışavurumu olarak da ifade edebileceğimiz şiddet olayları, uzun yıllar olağan bir hareket gibi kabullenilmiş, hatta

²⁰ http://conventions.coe.int/?pg=Treaty/News_en.asp

“kocandır döver de sever de; kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin; kızını dövmeleyen dizini döver, babanın vurduğu yerde gül biter gibi” özdeyişlerle pekiştirilmiş ve bir sorun olarak ele alınmamıştır.

Türkiye’de yasa yapılırken *“kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadının şiddetten korunması”* yerine *“ailenin korunması”* olarak adlandırılması tercih edilmektedir. Oysa, 4320 sayılı yasa 1998 yılında esas olarak kadını şiddetten korumak amacıyla düzenlenmişti. Buna rağmen *“Ailenin Korunmasına Dair Kanun”* adıyla çıkarılmıştır. 8 Mart 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen 6284 sayılı yeni yasanın da Tasarı halindeki adı *“Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasa Tasarısı”* olmasına rağmen Meclis’e sunulurken *“Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”* olarak değiştirilmiştir.

Bilindiği gibi, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile içi şiddet en çok kadınları ve çocukları mağdur etmektedir. Aslında, aile içi şiddet ve buna gösterilen tahammül, kadının her alanda söz sahibi olmasının ve güçlenmesinin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmalarda, ailelerin yüzde 39’unda fiziksel şiddet, yüzde 46’sında sözlü şiddetin uygulandığı ve ev içi şiddetin yoğun olarak yaşandığı görülmektedir. 2008 yılında Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü²¹ ve proje ortakları tarafından yapılan *“Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması”* sonucuna göre, Türkiye genelinde evli kadınların % 39’unun, Kuzeydoğu Anadolu’da % 53’ünün, Güneydoğu Anadolu’da % 48’inin, Batı Marmara’da % 25’inin, Ege’de % 31’inin fiziksel şiddet yaşamış oldukları görülmektedir. Şiddet gören evli kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet mağduru sayısının azaldığı belirlenmiştir. Örneğin, lise ve üstü eğitim alanlarda oran % 27 iken, eğitimi olmayan, ilköğretimi bitirmemiş kadınlarda % 56’ya yükselmektedir..²²

²¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulduktan sonra KSGM Bakanlık teşkilatı içinde bir bölüm haline geldi (RG. 8 haziran 2001).

²² T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, ICON-Institut Public Sector GmbH and BNB Danışmanlık (2009), Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2008, www.ksgm.org.tr

Şiddetin Gerekçesi Olur Mu?

Kadınların birçoğu karşılaştıkları şiddetin haklı gerekçesi olduğunu düşünmekte, bunu bir insan hakları ihlali olarak görmemektedir. Örneğin; Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nda kadınlara, belirli durumlarda kocasının karısını dövme hakkı olup olmayacağı sorulmuş, kadınların yüzde 39'u, bazı hallerde (kadının yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocuklarını ihmal etmesi gibi) durumlarda kocanın karısını dövmesini haklı gördüklerini belirtmişlerdir. Şiddet konusunda toplumda farkındalık giderek artmasına rağmen, yakın zamana kadar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir dışavurumu olan şiddet, kadınların büyük bir kısmı tarafından da sorun olarak algılanmamıştır.

Aile İçi Şiddet Sadece Kadının Sorunu Mu?

Bilindiği gibi, aile içi şiddet olayları genellikle gizli kalmakta, özel yaşam alanında şiddete maruz kalanlar bunu kabullenmekte ve çoğu kez de olağan karşılamakta, bu nedenle sessizlik çemberi kırılmamaktadır. Oysa aile içi şiddet sadece kadının sorunu değildir. Anayasamızın 41. maddesinde belirtildiği gibi, aile toplumun temelidir ve aileyi oluşturan bireylerin, kadının, çocuğun korunması, maddi ve manevi varlıklarını geliştirmesi, kişisel güvenlikleri anayasal güvence altındadır. Anayasa ile, ailenin korunması için gerekli önlemlerin alınması görevi devlete verilmiştir, bu nedenle şiddetin önlenmesi için devletin kararlı bir politikası olması ve uygulaması gerekir.

Türkiye'de şiddet mağduru kadını korumak amacıyla önemli bir adım atılmış ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 14.1.1998 tarihinde kabul edilerek 17.1.1998'de yürürlüğe girmiştir.²³ Yasanın adı her ne kadar "*Ailenin Korunmasına Dair Kanun*" ise de esas itibarıyla *kadının şiddetten korunmasının amaçlanmış olduğu içeriğinden ve kullanılan kavramlardan anlaşılmaktadır*. Nitekim, şiddet uygulayan hakkında hakimın hükmedeceği tedbirler için "*kusurlu eş*" kavramına yer verilmiştir. Kanunun gerekçesinde de "*kocanın şiddetinden*" söz edilmektedir. 26.4.2007 tarihinde kabul edilen 5636 sayılı "*Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*" ile "*ku-*

²³ R.G. 17/1/1998 S. 23233

surlu eş” kavramına “*diğer aile bireyleri*” eklenmiş, böylece kanunun adı ile içeriği uyumlu hale gelmiştir.²⁴

Hukuk sistemimizde, Anayasa’nın 41. maddesinde belirtildiği gibi “*aile toplumun temeli*” olarak kabul edilmiş ve son yıllarda Anayasa’da ve Medeni Kanunda yapılan değişikliklerle ailede eşlerarası eşitlik ilkesi esas alınmıştır. Medeni Kanun’a göre, boşanma söz konusu olmaksızın, eşler arasında her hangi bir uyuşmazlık doğmadan önce (aile konutu için şerh verilmesinde olduğu gibi) ve uyuşmazlık doğmasından sonra da (TMK. 195; 199. md.ler) hakim müdahalesi istenebilecektir. Yeni TCK’da “*aile hukukundan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi*” suçu düzenlenmiştir (TCK.232, 233).

14 Ocak 1998 tarihinde kabul edilen “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun” evlilik devam ederken aile içi şiddetin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin özel bir kanundur ve önemli bir hukuki araçtır. Yasanın eleştirilmekte olan birçok eksikliği 2007 yılında yapılan değişiklikle giderilmiştir.

4320 sayılı Yasanın Getirdikleri:

Başlangıçta hukuken geçerli evlilikteki kadını şiddetten koruyan yasada 2007 yılında yapılan değişiklikten sonra diğer aile bireyleri de koruma kapsamına alınmıştır.

4320 sayılı yasanın 1. maddesi gerekçesinde “...kocanın eve içkili gelerek kadın ve çocuklara karşı şiddet eyleminde bulunduğu hallerde...” şeklindeki açıklamalar, yasanın hukuken geçerli evlilik bağı olan şiddete mağduru kadını koruma amacıyla çıkarıldığını göstermektedir. Aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla 4320 sayılı Yasanın çıkarılması yararlı olmuştur, ancak yeterli olmadığı görülmüştür. Nitekim uygulamada yaşanan aksaklıklar dikkate alınarak yürürlüğe girişinden yaklaşık dokuz yıl sonra 2007 yılında 5636 sayılı kanunla diğer aile bireylerini kapsayan ve uygulamada yaşanan aksaklıkların ve sorunların giderilmesine yönelik değişiklikler yapılmıştır. Kanunun 2. maddesi/son fıkrasına dayanarak 1 Mart 2008 tarihinde yasanın uygulanması hakkında yönetmelik çıkarılmıştır.²⁵

²⁴ R.G. 4.5.2007 S. 26512

²⁵ RG 1 Mart 2008; S: 26803

Kanunda “*aile içi şiddet*” olarak belirtilen şiddet türlerine Yönetmelik’te açıklık getirilmiş; Yönetmeliğin 4. md/e-bendine göre şiddet; “*aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketler, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranış*” olarak tanımlanmıştır.

Her ne kadar 2007 yılında yapılan değişiklikle şiddete uğrayanlar açısından “*mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fülen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin..*” şeklinde açılım getirilmişse de, 4320 sayılı Kanun’la “*tüm şiddet mağduru kadınlar koruma kararı kapsamında değildir*”.²⁶

4320 sayılı Kanunun ilk uygulaması:

1998 yılı Şubat ayında şiddete uğrayan (İ.Ü. Kadın Araştırmaları Merkezi’nin açtığı meslek edindirme atölyesinde kursiyer) bir kadının, İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu’na yönlendirilmesi üzerine, kendisine hukuki yardımda bulunulmuştur. Adli yardımdan atanan avukat aracılığıyla Fatih Sulh Hukuk Mahkemesi’nde dava açılmış ve 4320 sayılı Kanun’un bu *ilk uygulamasında* koruma kararı talep edilmiştir. Yasanın uygulanmasında karşılaşılan ilk zorluk, hakimin tedbir kararını derhal vermesini sağlayabilmek konusunda yaşanmıştır. Ancak, ilk uygulama olmasına rağmen başvurunun yapıldığı gün, şiddet uygulayan eş hakkında (Sulh Hukuk Mahkemesi) hakimin 20 gün evden uzaklaştırma tedbirine hükmetmiş olması önemli bir adım olmuştur. Bu ilk uygulamadan olumlu sonuç alınması üzerine, Baro Kadın Hakları Komisyonu üyeleri, kadın kuruluşlarıyla işbirliği içinde özellikle kırsal alan çalışmalarında 4320 sayılı Kanun hakkında yoğun bir şekilde bilgilendirme toplantıları düzenlemişler, “*cesaret sizden, destek bizden*” diyerek hukuki desteklerini sürdürmüşler ve sürdürmektedirler.²⁷ 2009 yılında İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi’ne toplam

²⁶ 4320 sayılı Kanunda (2003 yılına kadar Sulh Hakimi görevli idi) Aile Mahkemesi hakimi tarafından verilecek tedbir kararları için bkz. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun.

²⁷ TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu) Barolar bünyesinde “*aile içi şiddet*” konusundaki bilgilendirme ve hukuki yardım çalışmaları

13147 kişi başvurmuştur. Başvuranların %96'sı aile içi şiddet mağduru-
rudur. Başvuran kadınlara sorunlarıyla ilgili hukuki çözüm yolları an-
latılmış, yasal hakları konusunda bilgi verilmiştir. Yargı yoluna baş-
vurmak isteyen 4382 kadına ücretsiz avukat ataması yapılmıştır.

Kanunun çıkarılmasının birinci yılında Türkiye genelinde 1727
dava açılmış olması dikkate değerdir. Bu davaların 564'ü Ege Bölge-
sinde, bunun 476'sı İzmir'de açılmıştır. İstanbul'da 256, Eskişehir'de
149, Elazığ'da 31, Diyarbakır'da ise 28 dava açılmıştır.

İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü tarafından İstanbul mahkemelerinde yapı-
lan bir araştırmada 4320 sayılı Kanun'a dayanarak açılan davaların %
92'sinde DERHAL tedbir kararı verildiği görülmüştür.²⁸ Aslında aile
içi şiddet, rakamlara yansıyanlardan çok daha fazla olduğu bilinmek-
tedir. Şiddete maruz kalan kadının neden başvuruda bulunmadığına
bakıldığında, ekonomik bakımdan güçsüz olması, cesareti olmaması
veya iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıması ya da saldır-
ganın cezalandırılmayacağı ve şiddetin tekrarlanacağı endişesi içinde
olduğu görülmektedir.

Son yıllarda giderek artan kadına yönelik şiddet olayları ve kadın
cinayetleri karşısında Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı, boşanan
kadını da korumak üzere 4320 sayılı Kanun'da değişiklik tasarısı ha-
zırlatmıştır. Ancak, o tarihlerde genel seçimlerin yapılması nedeniyle
tasarı TBMM gündemine getirilememiştir.

6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Bilindiği gibi, Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın kaldırıl-
masının ardından kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kadına

---

rının ülke çapında uyum halinde yapılması için meslek içi eğitim çalışmalarını
sürdürmektedir. İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği (İKKB); İstanbul genelinde
Halk Eğitim Merkezlerinde, Belediyelerin Kültür Merkezlerinde, ayda iki kez aile
içi şiddetin önlenmesine destek çalışmalarını hukukçu, psikolog ve sosyal hizmet
uzmanlarıyla birlikte düzenlemektedir. Sivil Toplum Kuruluşları ayrıca Valilik-
lerdeki İnsan Hakları Kurulu ile birlikte Başbakanlık Genelgesinde gösterildiği
gibi çalışmalar yapmaktadırlar.

²⁸ Bu konuda bölgelere göre başvurulara ve mahkeme kararlarına ilişkin ayrıntılı
araştırma için bkz. UÇAR, Mehmet Ali, Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası,
Ankara 2003, s.168-184.

yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin acil çözüm bekleyen önemli bir toplumsal sorun olduğunu dikkate alarak, “*Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Tasarısı*”nı hazırlatmış ve kadın kuruluşlarından, ilgili kurumlardan görüş ve önerilerini iletmelerini istemiştir.

Kuruluşlar yasa taslağına ilişkin önerilerini raporlar halinde Bakanlığa iletmışlerdir.²⁹ “*Şiddete son*” platformu adı altında 230’ dan fazla kadın kuruluşu bir araya gelerek yoğun çalışmalar yapmış, önerilerini ve taleplerini Bakanlıkla paylaşmışlardır. Tasarı taslaklarında birbiri ardına değişiklik yapıldıktan sonra, nihayet 24 Şubat 2012 tarihinde TBMM Başkanlığı’na gönderilmiştir. Konusu itibariyle Tasarı, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nda ayrıntılı olarak görüşülmesi beklenirken TBMM Başkanlığı’na tali komisyon olarak gösterilmiştir. Tasarı, TBMM Genel Kurulu’nda temel yasa niteliğinde görüşülmüş ve 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Kanun olarak yasalaşmıştır.

6284 sayılı Kanun, esas itibariyle 4320 sayılı Kanunda düzenlenmiş olan koruma tedbirlerini içermektedir. Ancak, yeni yasa gerek şiddet mağdurlarının kapsamı açısından, gerek şiddetin önlenmesi, koruma kararı verilmesi ve kurumlar arası koordinasyon kurulması açılarından ve mağdura geçici maddi yardım desteğı bakımından kapsamlı düzenlemeler içermektedir.

Yeni yasanın olumlu yanları olmasına rağmen, eksiklikleri olduğunu, kadın kuruluşlarının, özellikle kadın hukukçuların uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklıkların önlenmesine yönelik önerilerinin göz ardı edildiğini de belirtmek gerekir.

Özellikle, 6284 sayılı Kanun’un tasarısı halindeyken farklı olan adının değiştirilmiş olması kadın kuruluşlarının ve Meclis’te konuya duyarlı milletvekillerinin tepkisini çekmiştir. Bilindiğı gibi, Tasarı hazırlandığında adı “*Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasa Tasarısı*” iken Meclis’e sevk edilirken adı değiştirmiş ve “*Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı*” haline getirilmiştir. Tasarının temel dayanağı olan “*Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa*

²⁹ http://www.tukd.org.tr/dosya/siddetle_mucadele_yasasi_hk.doc

Konseji Sözleşmesi” bu açıdan göz ardı edilmiştir. Asıl olan adı değil, içeriğidir denilebilir. Ancak, kadını BİREY olarak görmeyen bir zihniyeti yansıtan yasanın adında olduğu gibi, uygulamasında da aynı zihniyetin hakim olabileceği endişeleri göz ardı edilmemelidir. Nitekim, Tasarı bütün partilerin oylarıyla kabul edilmiştir. Ancak, Meclis görüşmeleri sırasında bir milletvekilinin Tasarı hakkında yaptığı konuşmada “..kadını koruyorsak, insanı koruyoruz, oysa insanı korumanın birinci önceliği aileyi sağlıklı olarak muhafaza etmektir. Pozitif ayrımcılık uygulamaları boşanmayı kolaylaştıracak, ailenin çabucak dağılmasına sebep olacak uygulamalara dönüştürülmemeli, .. erkeğin otoritesini, egemenliğini kıralım derken, feminizme de davetiye çıkarmamak gerekir...” sözleri dikkat çekicidir. Bilindiği gibi, milletvekillerinin bu gibi benzer ifadelerine 1998 yılında 4320 sayılı Kanun’un yasalaşma sürecinde TBMM görüşmelerinde de tanık olmuştuk. O tarihlerdeki TBMM tutanaklarında yer alan “...bu tasarı yasalaşırda ailenin temelini dinamit konmuş olacak...” sözlerine benzer ifadelerle 2012 yılında da karşılaşmak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne denli göz ardı edildiği anlamına gelmektedir.

6284 sayılı Kanun’un Getirdikleri:

Aslında, 4320 sayılı Kanun’un 14 yıldır uygulanmakta olduğu, eksiklerinin ve uygulamadaki aksaklıklarının bilindiği dikkate alındığında, kısa öz bir yasa olan 4320’de değişiklik yapmak daha amaca uygun düşecekti. Ancak, Bakanlık yeni bir yasa yapma yolunu seçmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bu süreçte barolarla, kadın kuruluşlarıyla, ilgili kurumlarla yakın işbirliği içinde çalışmıştır. Bu bakımdan kavramlar, tanımlar başta olmak üzere, uygulamadaki aksaklıkların yeniden yaşanmasını önleyecek bir yasanın çıkarılması mümkün olabilirdi. Ancak yine de yeni yasada düzenlenen koruyucu ve önleyici tedbirlerle şiddetle mücadelede yolunda olumlu adımlar atılabileceğini ifade etmek gerekir.

Yeni yasada aşağıdaki hükümler şiddetle mücadelede ve şiddetin önlenmesinde önemli adımlar atılmasını sağlayacak niteliktedir:

- Şiddete uğrayan ve şiddete uğrama tehlikesi bulunan, herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm kadınların, çocukların ve aile bireylerinin korunması, (md. 1/f. 1)

- Kanunun uygulanmasında Anayasa, uluslar arası sözleşmeler ve özellikle İstanbul Sözleşmesinin esas alınacak olması, (md. 1/f. 2 a)
- Şiddet mağduruna temel insan haklarına ve kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli destek ve hizmet verilmesi, (md. 1/f. 2 b)
- Tedbir kararının insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilmesi, (md. 1/f. 2 c)
- Kadına yönelik şiddetin, cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ve kadının insan haklarını ihlal eden bir tutum olarak tanımlanmış olması, (md. 2/f. 1 ç)
- Şiddet, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin ayrıntılı olarak tanımlanması, (md. 2/f. 1 d)
- 7 gün 24 saat esasına göre çalışacak şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulacak olması; (md. 2 /f. 2 f)
- Koruyucu tedbirlere ilişkin kararın Aile mahkemesi hakimi tarafından verilmesi yanında, mülki amire de bazı tedbirlerin alınması görevinin verilmesi ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde barınma yeri sağlanması ve hukuki, sosyal, psikolojik açıdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermek üzere kolluk amirine de tedbir alma yetkisi verilmiş olması (md. 3; md. 4)
- Gecikmesinde sakınca olan durumlarda kolluk kuvveti veya mülki amirin koruma kararı verilmesi, mağdura barınma yeri temin edilecek olması, geçici koruma altına alınabilmesi, (md. 3 / f. 2)
- Korunan kişinin talebi üzerine MK. 194. maddenin koşullarının varlığı halinde tapu kütüğüne “*aile konutu*” şerhi konulması, (md. 4/f. 1c)
- Korunan kişinin çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere 4 aylık kreş imkanı sağlanması ve Bakanlık bütçesinden ödenmesi, mağdurun çalışması halinde 2 aylık kreş imkanı verilmesi, (md. 3/f. 1d)
- Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde şiddeti önleyici tedbirlerin aile mahkemesi hakimince verilmesinin yanında kolluk amirine yasa da yazılı tedbirleri alma yetkisinin verilmiş olması (md. 5/2),

- Hayati tehlikesi olması halinde, ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayanarak Tanık Koruma Kanunu çerçevesinde kimlik ve belgelerinin değiştirilmesi, (md. 4/f. 1ç)
- Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkesin bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilmesi, (md. 7)
- Koruyucu tedbir kararı verilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaması, (md. 8/f. 3)
- Kolluk kuvveti tarafından yapılacak uygulamaların çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş sayıda personel tarafından yerine getirilecek olması, (md. 11)
- Tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemlerin kullanılabilmesi (ancak, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemeyecek, izlenemeyecek ve kayda alınamayacak) (md. 12)
- Tedbir kararını ihlal eden hakkında, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsi verilmesi, (zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez) (md. 13)
- Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması, (md. 14)
- Şiddet mağduruna ve şiddet uygulayana verilecek destek hizmetlerinin ayrıntılı olarak düzenlenmiş olması, (md. 15)
- Kanunun uygulanmasında ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonunun Bakanlık bünyesinde olması, (md. 16)
- Şiddetin önlenmesi amacıyla yapılacak bilgilendirme programlarının, TV'lerde çocukların da izleyebileceği saatlerde RTÜK denetiminde yayınlanacak olması, (md. 16/3)
- İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulacak olması, (md. 16/ 6)

- Korunan kişiye Bakanlık bütçesinden geçici maddi yardım yapılabilmesi, (md. 17)
- Korunan kişi için nafakaya hükmedilecek ve sağlık giderlerinin karşılanacak olması (md. 18; md. 19)
- Bu kanun kapsamında başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaması, (md. 20)
- Bu kanun kapsamında açılacak davalara Bakanlığın müdahil olabilmesi, (md. 20/2)
- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi için Yönetmelik hazırlık aşamasında, Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının görüşleri alınması, (md. 22)
- Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 4320 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen kararların uygulanmasına devam olunması, (md. 23/3)

6284 sayılı yasa ile getirilen olumlu gelişmelerdir.

Ancak, henüz hukuksal ve kurumsal alt yapısı tam olarak yapılandırılmadan, yönetmelik çıkarılmadan, kolluk görevlileri, mülki amirler, hakimler ve avukatlar yasa hakkında bilgi sahibi olmadan, yasanın yürürlüğe girmesiyle kısa sürede sonuç alınması kolay olmayacaktır. Uygulamada şiddet mağdurunu yasanın amacına uygun olarak korumakta zorluk yaşanacak hükümler bulunmaktadır. Bu nedenle, çıkarılacak yönetmelikle bu hususlara açıklık getirilmelidir. Örneğin, Yasanın 3. maddesinin 2. fıkrasına göre, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri koruma kararı verebilecektir. Koruma kararına ilişkin evrakın en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk iş günü içinde mülki amirin onayına sunulması gerekmektedir. Ancak, mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirlerin kendiliğinden kalkacağına ilişkin hüküm, uygulamada sorunlar yaşanmasına yol açacak niteliktedir. Aynı şekilde, şiddetin önlenmesine yönelik gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin alabileceği tedbirlere ilişkin kararın da alındığı tarihi takip eden ilk iş günü içinde hakim onayına sunulması gerekiyor. Ancak, hakim tarafından 24 saat içinde onaylanmazsa tedbirlerin kendiliğinden kal-

kacağı belirtiliyor. Tatil günleri ya da hakimın her hangi bir nedenle bulunmaması durumunda bu hüküm telafisi mümkün olmayan sonuca yol açabilecektir.

Yasayı uygulayacak olan kamu kurumu, yargı ve diğer ilgililere yönelik eğitim programlarının acilen hazırlanmasında yarar vardır.

Uzun vadede şiddetin önlenmesi açısından ilköğretim ve ortaöğretim müfredatına toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren dersin konulması büyük önem taşımaktadır, bu dersin içeriği belirlenmeli ve gelecek eğitim yılından itibaren yaşama geçirilmelidir.

Sonuç olarak, kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak için bütün ilgili kurum ve kuruluşların işbirliğiyle uzun soluklu bir mücadele gerekir.

Sadece hukuk alanında önlemler getirilmekle şiddetin tam anlamıyla önlenmesi mümkün değildir. Kurumlar arası koordinasyon ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin hizmet içi eğitim ile şiddetle mücadelede olumlu adımlar atılmasını sağlayacaktır.

Evde önlenemeyen şiddet, çocukları olumsuz etkilemekte ve okulda şiddet olaylarının yaşanmasına yol açmaktadır, bu etkileşim sokağa ve yaşamın her alanına yansımaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddet bir kadın sorunu olmaktan öte, toplumsal bir sorun olarak ele alınmalıdır.

Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemek için;

- Şiddetin olumsuz etkileri ve şiddet konusunda farkındalık yaratmak, sessizlik çemberinin kırılmasına destek vermek üzere sivil toplum kuruluşlarına, görsel ve yazılı medyaya,
- Kanun konusunda bilgilendirme toplantıları düzenlemekte Barolara; kadın kuruluşlarına, kent konseylerine,
- Kanunun amacına uygun uygulanmasında kolluk kuvvetlerine; aile mahkemelerine, mülki idarelere, adli tıp kurumuna, baroların adli yardım bürolarına,
- Mağdura destek programları için sosyal hizmetlere; sendikalara, Bakanlık teşkilatına,

- Şiddete uğrayanın ilk anda koruma altına alınabilmesi, sığınma evleri açılması için öncelikle yerel yönetimlere,
- Okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin her kademesinde öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliği, demokrasi, insan hakları konularında duyarlılık, şiddet konusunda farkındalık yaratacak programlara müfredatta yer verilmesi için Milli Eğitim Bakanlığına,
- Adeta yaşamın bir parçası haline getirilen TV dizilerinin ve şiddet içeren diğer programların denetlenmesi için RTÜK'e,
- Şiddetin olumsuzluklarını kamuoyuna yansıtmakta medyaya ve
- İlgili her kuruma, kadın erkek herkese görev düşmektedir.

Aile içi şiddetle etkin mücadele, ancak devlet kurumlarının, hükümetlerin kararlı tutumu ile kadın kuruluşlarının deneyimlerinin bir araya getirilmesiyle mümkün olabilir. Başvuruları alan ve yasayı uygulayan her kurumda "*şiddetin önlenmesi ve 6284 sayılı yasa konusunda*" hizmet içi eğitim verilmeli, kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı, "*kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete son verme çalışmaları*" kararlı bir devlet politikasıyla sürdürülmelidir.